

AĞRI GERİ GÖNDERME MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU

Rapor No:
2021/17

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 30.11.2021 tarihli ve 2021/298 sayılı kararıyla oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR	iii
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER	3
2.1. Merkez Hakkında Genel Bilgiler.....	3
2.1.1. Merkezin Fiziksel Koşulları.....	3
2.1.2. Merkez Personeli.....	4
2.1.3. Özgürlüğünden Mahrum Bırakılan Kişiler.....	6
3. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER	7
3.1. Merkeze Kabul, Yerleştirme ve Tahliye.....	7
3.2. Fiziksel Koşullar.....	9
3.3. Yönetim ve Uygulamalar.....	10
3.4. İşkence ve Kötü Muamelenin Önlenmesi, Disiplin ve Şikâyet Mekanizmaları... 13	
3.5. Sağlık ve Psikososyal Hizmetler ile COVID-19 Pandemisine Yönelik Tedbirler 14	
3.6. Beslenme.....	16
3.7. Sosyal Faaliyetler, Günlük Yaşam ve Dış Dünya ile İletişim.....	17
3.8. Güvenlik.....	20
4. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER	21
4.1. Değerlendirmeler.....	21
4.2. Tavsiyeler.....	22
4.2.1. Merkez İdaresine Yönelik Tavsiyeler.....	22
4.2.2. Göç İdaresi Başkanlığına Yönelik Tavsiyeler.....	25
4.2.3. Sağlık Bakanlığına Yönelik Tavsiyeler.....	25
4.2.4. Ağrı Barosuna Yönelik Tavsiyeler.....	25

KISALTMALAR

- BM** : Birleşmiş Milletler
- COVID-19** : Yeni Koronavirüs Hastalığı
- HES** : Hayat Eve Sığar
- OPCAT** : İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
- TIHEK** : Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
- UÖM** : Ulusal Önleme Mekanizması
- YTS** : Yabancı Terörist Savaşçı

1. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanunla, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.
2. Türkiye, 14.09.2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'ın amacı: *“bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır.”*
3. 6701 sayılı Kanun'un 9/1-ı bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında bulunmaktadır. Kanunun 2/1-k bendine göre UÖM: *“İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi”* ifade etmektedir.
4. Geri gönderme merkezleri, kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı ya da koruma altına alındığı yerlerden birisi olup temel dayanağını 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda bulmaktadır. Kanunun “geri gönderme merkezleri” başlıklı 58'inci maddesinde;
 - (1) İdari gözetime alınan yabancıların geri gönderme merkezlerinde tutulacağı,
 - (2) Geri gönderme merkezlerinin İçişleri Bakanlığı tarafından işletileceği, Bakanlığın kamu kurum ve kuruluşları, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yaparak bu merkezleri işletirebileceği,

(3) Geri gönderme merkezlerinin kurulması, yönetimi, işletilmesi, devri, denetimi ve sınır dışı edilmek amacıyla idari gözetimde bulunan yabancıların geri gönderme merkezlerine nakil işlemleriyle ilgili usul ve esasların yönetmelikle düzenleneceği, hükümleri yer almaktadır.

5. 22.04.2014 tarihli ve 28980 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren “Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşlettirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik”in 3/1-ç bendine göre geri gönderme merkezi; *“idari gözetim altına alınan yabancıların barındırılmaları ve kontrol altında tutulmaları amacıyla kurulan ve doğrudan işletilen veya kamu kurum ve kuruluşlarıyla, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yapılarak işlettirilen merkezleri”* ifade etmektedir.
6. 6701 sayılı Kanun’un 9/1-j bendinde, Kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda idari gözetime alınan yabancıların tutulduğu geri gönderme merkezlerine ziyaret gerçekleştirilmesi de TİHEK’in görev ve yetki alanına girmektedir. 10.08.2021 tarihinde anılan görevlerin icrası kapsamında Ağrı Geri Gönderme Merkezine **habersiz** bir ziyaret gerçekleştirilmiştir
7. Ziyaret heyetinde; ... ve Kurumumuzun talebi üzerine Ağrı Valiliği İl Sağlık Müdürlüğü tarafından görevlendirilen ... yer almıştır.
8. Bu rapor, TİHEK tarafından 6701 sayılı Kanun’un 9/1-j maddesi ile Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in 96/3 maddesine istinaden, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun ziyaretlerin gerçekleştirilmesine ilişkin 09.02.2021 tarihli ve 2021/16 sayılı kararı ile 06.08.2021 tarihli ve 3277 sayılı Başkanlık oluru çerçevesinde 10.08.2021 tarihinde gerçekleştirilen Ağrı Geri Gönderme Merkezi¹ izleme ziyareti neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

¹ Bundan sonra kısaca Merkez olarak ifade edilecektir.

9. Ziyaret, Merkez Müdürü ve Merkez İdaresinden oluşan bir heyet ile yapılan kısa bir ön görüşmeyle başlamıştır. Ön görüşmede; heyetimiz tarafından ziyaretin amacı ve kapsamı ile TIHEK'in Ulusal Önleme Mekanizması rolüne ilişkin detaylı bilgiler verilmiş; Merkez İdarecilerinden ise Merkeze ilişkin genel bilgiler alınmıştır. Ortak alanların incelenmesinin ardından COVID-19 önlemlerine uyarak rastlantısal yöntemle ve anonimliği sağlayacak şekilde seçilen özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerle² Merkez personeli bulunmaksızın açık alanda özel görüşmeler gerçekleştirilmiştir.
10. Ziyaret, COVID-19 pandemisinin yarattığı riskli durumdan dolayı olağan ziyaretlerden daha kısa tutulmuştur.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Merkez Hakkında Genel Bilgiler

2.1.1. Merkezin Fiziksel Koşulları

11. Merkez 12.600 metrekarelik bir alanda hizmet vermektedir. 04.04.2016 tarihinde inşasına başlanan Merkezde, 01.11.2019 tarihinden itibaren yabancı kabulüne başlandığı, 400 kişi kapasiteli Merkezin kapasitesinin ihtiyaç halinde 800'e kadar çıkarılabildiği, bu gibi durumlar için gerekli ekipmanların olduğu ifade edilmiştir. Ziyaret tarihinden kısa bir süre sonra da Merkezin kapasitesinin 800'e çıkarıldığı İdaresince tarafımıza bildirilmiştir.
12. Yoğun göç alınan bir dönem içinde bulunulması nedeniyle Merkeze, normal şartlarda beklenen yabancı sayısından daha fazla yabancının gelebildiği ifade edilmiştir. Ancak Ağrı ili sınırına yapılan duvarların gelen yabancı sayısını azaltmada önemli bir rol oynadığının değerlendirildiği belirtilmiştir.
13. İdari kat ve yabancıların barındığı blok ve katların boya/alçı yapım işi, idari kat zemin parke yapım işi, yabancıların oldukları katlardaki yatakların, pencere korkuluklarının güçlendirme işi, Merkez yerleşkesi devriye yolu yapımı, Jandarma

² Özgürlüğünden mahrum bırakılanların büyük bir çoğunluğu düzensiz göçmen olsa da bundan sonra kısaca daha geniş anlamda yabancı ifadesi tercih edilecektir.

binası ve nizamiye binasının yapımı gibi onarım ve tadilat işlemlerinin yapıldığı aktarılmıştır.

14. Merkezin ortak kullanım alanlarında; revir, yemekhane, kantin, havalandırma alanları, TV izleme odaları, görüşme odaları, çocuk oyun odası, kütüphane ve ibadet odalarının bulunduğu görülmüştür.
15. Merkezin 5 adet hizmet aracı bulunmaktadır.
16. Merkezin dış güvenliği jandarma tarafından, iç güvenliği ise Merkezin güvenlik personeli tarafından temin edilmektedir.
17. Merkezde; yemek ve kantin hizmeti, tadilatlar, bakım ve onarım işleri hizmet alımı yöntemiyle gerçekleştirilmekte olup ayrıca hizmet alımı yoluyla personel de (sosyal çalışmacı, psikolog, gıda mühendisi, tercüman, teknik personel) çalıştırılmaktadır.

2.1.2. Merkez Personeli

18. Merkezde 42 personel görev yapmaktadır. Bunlar; Merkez Müdürü, İl Göç Uzmanı, İl Göç Uzman Yardımcısı, Psikolog, Sosyal Çalışmacı, Gıda Mühendisi, Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni, Büro Personeli, Tercüman, Tekniker, Temizlik Personeli ve Şofördür. Merkezde, İl Göç Uzmanı, Şoför, Büro Personeli ve Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni ihtiyacı bulunduğu Heyetimize bildirilmiştir.
19. Merkezde 2 Tercüman (biri Farsça biri Urduca) ve 1 Psikolog hizmet alımı kapsamında geçici olarak görev yapmaktadır. Ayrıca ihtiyaç halinde Ağrı İl Göç İdaresi Müdürlüğünde var olan Arapça Tercüman geçici olarak gelip hizmet verebilmektedir.
20. Merkezde 2 İl Göç Uzman Yardımcısı, 1 Sosyal Çalışmacı, 1 Gıda Mühendisi ve 1 Doktor (geçici görevli) olmak üzere toplam 5 kadın personel bulunmaktadır. Merkez personeline ilişkin sayısal veriler aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 1: Merkezde fiilen hizmet veren personel sayısı

	<i>Unvan</i>	<i>Sayı</i>
1.	Müdür	1
2.	İl Göç Uzmanı	3
3.	İl Göç Uzman Yardımcısı	4
4.	Psikolog	2
5.	Sosyolog	1
6.	Sosyal Çalışmacı	1
7.	Tercüman	2
8.	Gıda Mühendisi	1
9.	Temizlik Görevlileri	19
10.	Doktor	1
11.	Büro Elemanı	2
12.	Teknik Personel	2
13.	Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni	2
14.	Memur	1
15.	Şoför	1
<i>ARA TOPLAM</i>		42
17.	İç Güvenlik Jandarma	55
18.	Dış Güvenlik Jandarma	34
<i>TOPLAM</i>		131

21. Merkez personelinin hizmet içi eğitim müfredatında oryantasyon, menşe ülke bilgisi, parmak izi sistemi ve temel hazırlayıcı eğitim programı yer almaktadır. Göç İdaresi Başkanlığınca çevrimiçi ve yerinde eğitimlerde insan hakları eğitimi verilmiştir. Ancak BM'nin İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı

Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi İçin El Kılavuzu (İstanbul Protokolü) içerir şekilde işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgelendirme için özel bir eğitim alınmamıştır.

2.1.3. Özgürlüğünden Mahrum Bırakılan Kişiler

- 22.** Merkezde kalan özgürlüğünden mahrum bırakılanların sayısı, düzensiz göç hareketlerine göre değişiklik gösterebilmekte olup ziyaret tarihi itibari ile Merkezde 207 özgürlüğünden mahrum bırakılan kişi bulunmaktadır. Tutulan 207 kişinin 188'i Afganistan, diğerleri Pakistan, İran, Suriye, Moğolistan, Bangladeş, Irak, Fas ve Mısır uyrukludur. Uyruk dağılımı incelendiğinde 9 farklı uyruktan barınan bulunmakta olup Afganistan uyruklu yabancıların büyük bir çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir.
- 23.** 4 Moğolistan ve 114 Afganistan uyruklu yabancıların geri gönderme işlemlerinin sürdüğü, yaklaşık bir hafta sonra sınır dışı edilecekleri, bu kişilerin ülkelerine dönmek konusunda gönüllü oldukları, pasaportlarının olmadığı ancak seyahat belgelerinin bulunduğu ifade edilmiştir.
- 24.** Merkezde ziyaret tarihi itibariyle; kadın, çocuk, engelli, yaşlı, annesi yanında bulunan çocuk, hamile ve/veya emziren kadın bulunmamaktadır.
- 25.** Merkeze kabul edilen çocuklu kadın ve ailelerin işlemlerinin genellikle 2-3 gün içerisinde tamamlanarak Merkezden ayrılışlarının gerçekleştirildiği, ayrıca gönüllü olarak geri dönmek istemeyen ve yabancı terörist savaşçı (YTS) şüphelisi olmayan kişilerin imza atma yükümlülüğü ile serbest bırakıldıkları ifade edilmiştir. Söz konusu işlemlerin tamamlanma sürecinde ise Merkezin aile odasında barındırıldıkları belirtilmiştir.
- 26.** Afganistan ve Pakistan üzerinden gelen düzensiz göçmenlerin nadiren aileleriyle birlikte geldiği, bu nedenle Merkezde genellikle 18-25 yaş aralığındaki erkeklerin tutulduğu ifade edilmiştir.
- 27.** Yabancılar açısından Merkezde yoğun bir sirkülasyon olduğundan seyahat belgesi olanların kendi ülkelerine dönüşlerinin en kısa sürede yapılmaya çalışıldığı; seyahat belgesi olmayanlar için ise vatandaşı olduğu ülkenin ilgili makamları ile irtibata

geçilmek suretiyle seyahat belgesi temin edildiği; bundan kaynaklı olarak yabancıların Merkezde ortalama 3 ay barındırıldığı bildirilmiştir.

- 28.** Merkezde, ziyaret tarihi itibarıyla YTS olduğundan şüphelenilen 10 kişi bulunmaktadır. Merkezde en uzun süre kalanların genelde YTS şüphelisi bireyler olduğu ve tam 1 yıl Merkezde tutuldukları, Merkezde 1 yıl kalan kişilerle ilgili verilecek kararın Genel Müdürlük ile birlikte verildiği, kişilerin aile birliklerinin olması durumunda başka bir ile gönderilmeleri sağlanırken, aile birliği olmayan kişilere imza atma yükümlülüğü getirilerek bilgilerinin MİT, Emniyet ve Jandarma ile paylaşılmasının sağlandığı ifade edilmiştir.

3. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

3.1. Merkeze Kabul, Yerleştirme ve Tahliye

- 29.** Yabancılar Merkeze kolluk görevlileri refakatinde getirilmekte, cinsiyet durumu gözetilerek (kadınlara kadın, erkeklere erkek personel) Merkeze kabul öncesinde aranmakta (üst araması) ve ayrıca X-Ray cihazından geçirilmektedir. Aramada kişilerin üzerlerinde ve eşyaları arasında Merkeze sokulması yasak eşyaların olup olmadığına bakıldığı ve şüpheli kişilerin ince aramaya tabi tutulduğu belirtilmiştir. Üst araması sırasında insan onuru ile bağdaşmayacak bir tutum veya davranışa ilişkin bir şikâyet alınmamış, görüşmeler sırasında da bu yönde bir tespit bulunmamıştır.
- 30.** Merkeze alınan yabancıların kimlik bilgilerinin kaydedilmesi, fotoğraf kaydının yapılması, parmak izi sorgulaması, emanetlerinin alınması, sevk eden kurumun düzenlediği evrakların kontrolü, kabulü yapılan yabancıya nevresim ve temizlik malzemelerinin verilerek odasına yerleştirilmesi işlemlerinin yapıldığı; bu süreçte, Merkeze girişte yabancıların kimlik bilgileri ve getirildiği kurumdan gönderilen evrakların alınması, yabancıyı gönderen kurumdan gelen sağlık raporunun incelenmesi gibi hususların üzerinde durulduğu ifade edilmiştir. Özellikle pandemi döneminde Merkeze girişte mesai saatleri içerisinde görevli doktor gözetiminde kabullerin yapılmasına özen gösterildiği ve hastalık belirtisi olanların test yapılmak üzere hastaneye sevkinin gerçekleştirildiği belirtilmiştir.

- 31.** Merkeze kabulde kişilere ait değerli eşyaların Merkezin emanet odasında muhafaza edildiği ve emanete alınan eşyalara ilişkin makbuzun 4 suret şeklinde (1 suret emanet dolabına asılmakta, 1 suret ilgiliye teslim edilmekte, 1 suret Merkezde kalmakta ve 1 suret de kişinin dosyasına konulmakta) tanzim edildiği, bu kişilere ait varsa belgelerin de kolluk görevlilerince teslim edildiği aktarılmıştır.
- 32.** Merkeze ilk girişte; yabancıların hassasiyet durumları da dâhil olmak üzere adı-soyadı, uyuğu, doğum tarihi, anne-baba adı gibi kimlik bilgileri ve biyometrik verileri ön değerlendirme formu doldurularak alındığı, bu işlemin akabinde kişilerin fotoğrafları çekilerek parmak izi sorgulamasının yapıldığı belirtilmiştir. Sorgulama için ayrılan alanda kişilerin dinlenebilmesi için yeterli sayıda masa ve sandalye bulunduğu, ayrıca ilk giriş işlemleri sırasında yabancıların tuvalet ve banyo ihtiyaçları için genel olarak temiz vaziyette 2 tuvalet ve banyo olduğu gözlemlenmiştir.
- 33.** Yabancıların odalara yerleştirilmelerinde; cinsiyet ve engellilik durumu gibi hassasiyetleri ile herhangi bir suçla karışması, şüpheli olması, herhangi bir hastalığının olması, aile ya da tek olması, uyuğu, yaş aralığı gibi kriterlerin dikkate alındığı belirtilmiştir. Ayrıca, Merkezde kadın, erkek ve yaşlıların ayrı bölümlerde tutulmasına özen gösterildiği, YTS şüphelisi ve/veya yüksek riskli gruptaki bireyler için diğer yabancılarla olan temasın en aza indirgenmesi için oda ve bloklarının farklı yerlerde konumlandırılmasının yanı sıra yemek yedikleri alanın ayrı olması, buldukları bölümlerin temizliğinin sık sık yapılması gibi ilave tedbirler alındığı ifade edilmiştir.
- 34.** Merkeze kabulde yabancılar terlik temin edildiği, şahsın ayakkabılarının eşyalarıyla birlikte emanete alınarak depolandığı, valiz odasının düzenli ve hijyenik olduğu, raflarda valiz ve terlik gibi emanet eşyaların düzenli şekilde yerleştirildiği görülmüştür. Benzer şekilde nevresim odasının da düzenli ve temiz olduğu, yorgan, yastık ve battaniyelerin düzenli bir şekilde raflara yerleştirildiği gözlemlenmiştir.
- 35.** Merkeze getirilen yabancıların Merkezde kalma süreleri 6 ay olup bu süre idari gözetim kararı ile 6 ay daha uzatılabilmektedir. Yabancıların tahliye sürecine ilişkin Merkez İdaresi; *“Merkezde 1 yıllık idari gözetimi sona eren yabancılar en son ikamet ettiği ilde idari gözetime alternatif yükümlülüklerden imza bildirim yükümlülüğü getirilerek çıkış işlemlerinin yapıldığını; gönüllü geri dönüş formu*

imzalayan yabancılara ise yine idari gözetimleri sonlandırılarak ülkelerine dönmeleri için gerekli sınır dışı işlemleri uygulandığını; tahliye sürecinin yabancının ülkesindeki konsolosluk yetkilileri ile iletişime geçilerek kişi hakkında seyahat belgesi tanzim etmeleriyle başladığını ve uçuş planlaması yapıldıktan sonra yabancının idari gözetiminin sonlandırılarak ülkesine sınır dışı edilmesiyle son bulduğunu” ifade etmiştir.

3.2. Fiziksel Koşullar

- 36.** Merkezde bulunan mescit, havalandırma alanları, TV izleme odaları ve yemekhaneden oluşan ortak alanlar, doktor odası, temizlik odası, kütüphane, çocuk oyun odası, Merkez kabul girişi, kırtasiye deposu, kantin, sığınak, çamaşırhane, teknik depo, yabancılara verilen malzemelerin bulunduğu oda ve personele ait malzeme odası, arşiv odası vb. yerler ziyaret edilmiştir. Merkezin fiziksel koşulları incelendiğinde, 2019 yılı Kasım ayında açılması sebebiyle binanın fiziki durumunun genel olarak iyi olduğu görülmüştür.
- 37.** Ziyaret tarihi itibarıyla yabancıların kaldığı bazı bloklar ve bekleme salonu dâhil olmak üzere Merkezin tadilat aşamasında olduğu ve mevcut haliyle düzenli bir hal arz etmediği gözlemlenmiştir. Tadilatın ziyaret tarihinden bir hafta önce başladığı ve bir hafta sonra da biteceği ayrıca Merkezin dış peyzaj çalışmalarının da halen sürdüğü iletilmiştir.
- 38.** Merkezin idari bölümleri ve yaşam alanları bloklar halinde 3 katta konumlandırılmıştır. Merkez 12 bloktan oluşmaktadır. Her blok için en fazla 54 kişilik kapasite ayrılmıştır. Merkezin koridor ve ortak alanlarının aydınlık, ferah ve yeteri genişlikte olduğu tespit edilmiştir.
- 39.** Her koğuş içerisinde 1 banyo ve 1 tuvalet bulunmaktadır. Yabancıların barındırıldığı odalar genel olarak 10, 14 ve 18 kişi kalacak şekilde oluşturulmuştur. Merkez, tuvaletlerin ve banyoların, odaların içinde bulunduğu bir yapıda inşa edilmiştir. Merkezdeki yatak sayısı 820 olup ranza tipi yatak bulunmamaktadır. Odaların aydınlık ve ferah durumda olduğu görülmüştür.
- 40.** Odaların havalandırılması pencerelerin açılması suretiyle, ısınma ise doğalgaz ile çalışan kalorifer sistemiyle sağlanmaktadır. Merkezin kazan dairesinde yaklaşık 1 senedir doğalgaz kullanıldığı belirtilmiştir.

41. Merkezin fiziki koşulları, engelli barınanlar da düşünülerek tasarlanmıştır. Merkezde engelli rampaları; barınanların kullanımına açık asansörler ve engelli barınanlar tarafından kullanılacak engelli sandalyesi mevcuttur. Ayrıca Merkezde, engelliler için tutunma malzemeleri ve buna uygun tuvaletlerin bulunduğu 10 adet oda bulunmaktadır.
42. Merkez ortak alanların mescit, havalandırma alanları, TV izleme odaları ve yemekhaneden oluştuğu, havalandırma alanının geniş ve yeterli olduğu, bu alanda çocuklar için bir oyun alanı; yetişkinler için de 2 basketbol potası ve voleybol filesi bulunduğu her blokta mescit ve TV izleme odası yer aldığı görülmüştür. Merkez bünyesinde kapalı spor salonu bulunmamaktadır.
43. Personel dinlenme odasının yeterli büyüklükte ve dinlenmeye uygun olduğu, yeterli sayıda masa ve sandalyenin bulunduğu görülmüştür.
44. Merkezdeki yabancılara verilen kıyafetlerin maliyetinin Göç İdaresi Başkanlığı ve Kızılay tarafından karşılandığı, BM'den alınan yardım malzemelerinin de kıyafet deposuna konulduğu belirtilmiş olup gezilen bu bölümlerin gayet temiz ve düzenli olduğu gözlemlenmiştir.
45. Toplam 15 tane çamaşır ve kurutma makinesinin bulunduğu Merkezde ütüleme hizmetinin de sunulduğu görülmüştür.
46. Gezilen teknik depoda ihtiyaç halinde tamir ve bakım işlerinde kullanılmak üzere aletlerin ve zarar görmüş ürünlerin bulunduğu görülmüştür. Bunun sebebinin Merkezdeki yabancıların priz, musluk, yatak ve duş başlıklarına zarar vermesi olduğu anlaşılmıştır.
47. Merkez İdaresiyle yapılan görüşmede, yabancıların kaldıkları odaların asma tavanlarının iptal edilerek daha güvenli hale getirilmesi hususu istişare edilmiş olup, bu hususun Heyetimiz dışında Merkezi ziyaret eden ilgili kişi ve kuruluşlara bildirildiği ve gerekli girişimlerde bulunulduğu aktarılmıştır.

3.3. Yönetim ve Uygulamalar

48. Yabancılar içinde disiplinsiz davranışlarda bulunan, diğer yabancıları isyana teşvik eden ve/veya öfke/kriz yaşayan yabancı olması durumunda ilgili kişinin uyarılarak karantinaya alındığı, karantina süresince yabancıya psikososyal destek sağlandığı ifade edilmiştir.

49. Merkezde, isyan vakası yaşanmadığı belirtilmiştir. Ancak yaşanan firar vakası sonucu gerekli idari tahkikatların yapılarak sorumluluğu olanlar hakkında cezai işlemler uygulandığı belirtilmiştir.
50. Merkezin açılışından ziyaret tarihine kadar hayatını kaybeden kişi bulunmamaktadır.
51. Merkezde bir intihara teşebbüs ve 2 yabancı arasındaki kavga dışında adli vaka yaşanmamıştır. Merkezde ziyaret tarihi itibarıyla intihara meyilli kişi bulunmadığı da belirtilmiştir.
52. Son 1 yıl içinde 3591 yabancı hakkında sınır dışı kararı alındığı ve 1523 yabancının sınır dışı işlemlerinin gerçekleştirildiği, gönüllü geri dönüş kapsamında menşe ülkesine ya da üçüncü bir ülkeye gönderilen yabancı bulunmadığı ve 7 yabancı ile insan ticareti mülakatı gerçekleştirilerek 1 yabancıya insan ticareti mağduru tespiti konulduğu belirtilmiştir.
53. Merkezde birçok dilde tanıtım broşürleri, adli yardım ve talimatların bulunduğu görülmüştür. COVID-19 salgını ile ilgili broşür ve afişlerde sosyal mesafe, hijyen, temizlik ve maske kurallarına uyulmasını belirten kurallar Türkçe, Arapça, Farsça ve Peştuca³ dillerinde yer almaktadır.
54. Yabancıların buldukları her katta TV odasının bulunduğu görülmüştür. Kanalların belgesel ağırlıklı olarak seçildiği, bunun yanında Arapça yayın yapan kanalların da bulunduğu belirtilmiştir.
55. Yabancılara mevsimsel durumlara uygun, nevresim, battaniye, gibi malzemeler; kıyafet, ayakkabı, telefon görüşme kartı ile kişisel bakım ve hijyen (dış fırçası, diş macunu, sabun, şampuan, cımbız, tırnak makası, iç çamaşırı, çocuk ve kadın pedi, maske, el dezenfektanı, tıraş bıçağı) ürünlerinin ücretsiz bir şekilde dağıtımının yapıldığı; kıyafeti olmayanların kıyafet ihtiyacının muhakkak karşılandığı ve verilen kıyafetlerin geri alınmadığı; yabancıların çamaşırlarını yıkama prosedürü bağlamında her hafta katların gezilerek taleplerin toplandığı ve çamaşırlar yıkayıp kurutulduktan sonra ilgililere teslim edildiği belirtilmiştir. Ancak yapılan gözlem ve görüşmelerde, bazı yabancıların kıyafetinin yırtık olduğu ve bazılarının da yakalanma anındaki kıyafeti haricinde ikinci bir kıyafetinin bulunmadığı

³ Hint-Avrupa dillerinin Hint-İran dilleri öbeğine bağlı Peştuca; Afganca, Paştuca ve Pahtuca olarak da bilinen, Afganistan'da ve Pakistan'ın batı kesiminde yaşayan Peştunların konuştuğu dil.

görülmüştür. Çamaşır yıkama prosedürü dâhil herhangi bir mağduriyet oluşmaması için kıyafet ihtiyacı tespit işlemlerinin devamlı surette yapılmasının yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

- 56.** Merkezde, ortak kullanım alanında bulunan mutfaklarda sıcak suya erişimin süresiz olduğu, odalara ise iki günde bir sıcak su verildiği ve herhangi bir şikâyet olmadığı görülmüştür. Ayrıca, Merkezde tutulan yabancıların içme suyu ihtiyacının kahvaltı ile birlikte kişi başına dağıtılan 1,5 litrelik pet su şişeleri ve koridorlarda bulunmakta olan su sebilleri ile sağlandığı; musluk suyuna analiz yapılarak içilebilir nitelikte olduğunun belgelendirildiği; bunun dışında kantinden de su satın alabilme imkânının olduğu ifade edilmiş, ancak yabancılarla yapılan görüşmelerde hem Merkez suyunu içmek istememeleri hem de sebillerin gün içinde yeterli gelmemesi nedeniyle içme suyuna yeterince erişim sağlanamadığı anlaşılmıştır. Söz konusu durum ve talepler heyetimiz tarafından idareye bildirilerek ortak çözümler üzerine fikir teatisi yapılmıştır.
- 57.** Merkeze ailesi ile birlikte kabulü yapılan çocukların, psiko-sosyal gelişimlerini destekleyecek oyun odası bulunmaktadır. Oda zemini yumuşak malzeme ile kaplanmış ve odada oyuncak ve etkinlik yapılabilecek diğer malzemelerin bulunduğu görülmüştür. Çocukların süt ve bez ihtiyaçlarının Merkez tarafından, oyuncaklarının temininin ise Göç İdaresi Başkanlığı, Merkez İdaresi ve sivil toplum kuruluşları tarafından sağlandığı belirtilmiştir. Çocukların istediği zamanlarda anneleriyle beraber jandarma personelinin uygunluk durumu ile süre sınırı olmaksızın kreş kullanabildikleri de ifade edilmiştir.
- 58.** Merkezde bir adet berber salonu olduğu, ihtiyaç halinde dışarıdan gelen berberin, bazı durumlarda da yabancılar arasında berberlik yapabilecek olanların bu hizmeti sunduğu ifade edilmiştir.
- 59.** Birebir gerçekleştirilen görüşmelerde, bazı yabancılar odalarında ayna olmadığından yakınmıştır. Merkez İdaresinin kendilerine zarar verme eylemlerine karşılık odalarda ayna bulundurmadıkları, ancak kat girişlerinde birer ayna koyarak bu eksikliği kapatmaya çalıştıkları yönündeki açıklaması yeterli bulunmuştur.

3.4. İşkence ve Kötü Muamelenin Önlenmesi, Disiplin ve Şikâyet Mekanizmaları

- 60.** Birebir gerçekleştirilen görüşmelerde, yabancıların genel olarak Merkez yönetimi ve personelin tutumundan memnun olduğu gözlemlenmiş, herhangi bir işkence ve kötü muameleye maruz kalmadıkları iletilmiştir. Merkez İdaresi de Merkezin açılışından ziyaret tarihine kadar kendilerine herhangi bir işkence ve kötü muamele iddiasıyla başvuruda bulunulmadığını belirtmiştir.
- 61.** Görüşme gerçekleştirilen birçok yabancı, Merkez çalışanları ile istedikleri zaman iletişim kurabildiklerini, her türlü ihtiyaçlarının karşılanabildiğini, en büyük sıkıntılarının içinde buldukları belirsizlik hali olduğunu ve bu konuda da Merkez personelinin yapacak bir şeyleri olmadığını bildiklerini açıklamışlar, ancak neden Merkezde alıkonulduklarına dair bilgilendirmenin yapılmadığını ifade etmişlerdir. Merkez İdaresince, yabancıların, dilek ve şikâyetlerinin mülakatlar ve görüşmeler ile her katta görev yapan kat sorumluları aracılığıyla alındığı, dilekçelere Merkez İdaresi tarafından ortalama bir hafta, en geç bir ay içerisinde geri dönüş yapıldığı, dilekçelerin cevaplanmasında herhangi bir sorunla karşılaşılmadığı, görevli personel tarafından sık sık yabancıların buldukları odalara giderek görüşmeler gerçekleştirildiği, katlara yerleştirilen dilek ve şikâyet kutularına yabancılar tarafından zarar verilmesi sonucu ise dilek-şikâyet kutularının kaldırıldığı ifade edilmiştir.
- 62.** Birebir gerçekleştirilen görüşmelerde, avukatlarının yabancılar ile iletişim kurmadıkları (ilk aramalarının ardından avukatların telefonlarına bile çıkmadıkları), mevcut durumları ile ilgili yeterli bilgi vermedikleri ve buna rağmen adli süreçlerinin takibi için kendilerinden ciddi bir avukatlık ücreti (yaklaşık 10 bin TL) talep ettiklerine yönelik şikâyetler ile ilgililerin bu hususlara ilişkin herhangi bir başvurularının olmadığı ve nereye başvuracaklarını dahi bilmedikleri dile getirilmiştir.
- 63.** Merkezde iki tane yumuşak oda yapılmak üzere ayrılan oda olduğu, odaların tefrişatının yapılmadığı, ziyaret tarihine kadar da yumuşak oda kullanım ihtiyacı olan bir durum yaşanmadığı belirtilmiştir.

3.5. Sağlık ve Psikososyal Hizmetler ile COVID-19 Pandemisine Yönelik Tedbirler

64. Bir pratisyen hekimin İl Sağlık Müdürlüğü tarafından aylık olarak Merkezde görevlendirildiği ve aydan aya değişebildiği, doktorun hafta içi mesai saatlerinde sağlık hizmeti sunduğu, yabancıların doktor tarafından yapılan değerlendirmesinde müdahale gerektiren vakalar olduğunda Merkeze ait araçlarla 1 şoför ve 1 jandarma refakatiyle sağlık kuruluşlarına sevk işlemi yapıldığı, ilaç tedavisi gerektiren hizmetlerde ise, jandarma ve görevli doktor takibiyle ücretsiz bir şekilde ilaçların dağıtımının yapıldığı ifade edilmiştir.
65. Merkez İdaresi, en elzem ihtiyacın bir sağlık ekibi olduğunu, Merkez bünyesinde uygun bir sağlık kuruluşuna bağlı olarak işletilecek bir sağlık merkezi ile bürokratik süreçlerin gecikmesinden kaynaklanan sağlık personeli açığının azalacağı ve bu noktada sağlık kurumları ile oluşturulabilecek protokollere ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Bu beklenti, TİHEK Heyetine eşlik eden doktor tarafından da dile getirilmiştir.
66. Merkeze ait hususi bir ambulansın bulunmadığı, mesai saatleri içinde acil bir vaka olması durumunda doktor tarafından müdahale edildiği, mesai saatleri dışında acil bir vaka olması durumunda ise ambulans çağrıldığı ifade edilmiştir.
67. Merkezde doktorun hizmet verdiği bir oda bulunmaktadır. Doktor tarafından yapılan işlemler ve hastaneye sevk talebi bulunan yabancılar hakkında yapılan tüm işlemler, revir defterine işlenmektedir. Tutulan sağlık kayıt defteri ve kayıtlar kontrol edilmiş olup, kayıt altına alınan bilgilerin düzenli olduğu görülmüştür.
68. Merkezde, bulaşıcı hastalıkların engellenmesi amacıyla tüm personele İl Sağlık Müdürlüğü marifetiyle aşı yapıldığı, pandemi veya başka bir sebeple ölüm vakası yaşanmadığı, ancak 32 yabancı ve 55 Merkez personeline COVID-19 vakası görüldüğü, ilgili kişilerin teması kesilerek sağlık kuruluşlarında tedavisi yapılmak üzere sevk işleminin yapıldığı, bu süreçte karantina altındakilere yemeklerin ayrıca verildiği, temaslı kişilerin gözlem altında tutulduğu ve gecikmeksizin bulunulan oda ile ortak alanların dezenfekte edildiği, aksi bir durum oluşmadan da günde iki defa dezenfekte işlemlerinin yapıldığı ve ortak alanlarda sosyal mesafe kurallarına uyulması için gerekli hassasiyetin gösterilmeye çalışıldığı ifade edilmiştir.
69. COVID-19 vakası dışında ziyaret tarihine kadar Merkezde bulaşıcı hastalık olarak skabies (uyuz) vakasının yaşandığı, hasta olanlara ilaç tedavisi uygulandığı ve yeni

kıyafet verildiği, çarşaf ve yastıkların değiştirilerek buldukları odaların temizlendiği ifade edilmiştir. Buna ilişkin Merkez İdaresi ve doktor tarafından tutulan kayıtların düzenli bir biçimde tutulduğu görülmüştür.

- 70.** Psikososyal ve destek hizmetleri bürosunda görevli sosyal çalışmacı ve psikolog aracılığıyla yabancılar ile görüşmeler yapılarak dilek, şikâyetler ve taleplerin idareye iletildiği belirtilmiş olup Merkez İdaresince psikolojik desteğe ihtiyacı olanlara yetkinlik sınırları içerisinde psikolojik destek sağlandığı ve yabancıların doldurdukları ön değerlendirme formları aracılığıyla takip edildiği görülmüştür. Bu raporlar, yabancı ile ilgili psiko-sosyal ihtiyaç analizlerinde değerlendirmelerin hızlı bir şekilde yapılmasına olanak sağlamaktadır.
- 71.** Buldukları durumu algılayamayan veya kabul etmeyerek Merkez içinde uyumsuz ve agresif tepkiler veren kişilere yönelik bireysel çalışmalar yapıldığı; kişinin öncelikle kendini ifade etmesi sağlanarak sakinleştirildiği, sonrasında gerekli prosedürlerin açıklanması ile kişinin mevcut durumunu kabullenmesinin amaçlandığı, genellikle bu şekilde yabancıların uyumsuz tutumlarının engellendiği belirtilmiştir. Birebir gerçekleştirilen görüşmelerde, yabancılar psikolog ve sosyal çalışmacı ile istedikleri zaman görüşme yapabildiklerini ve kurulan iletişimden memnun olduklarını ifade etmişlerdir.
- 72.** Merkezde görevli personele ve yabancılar düzenli olarak dezenfektan, maske, kolonya dağıtımı yapıldığı, ancak yabancılar yönelik dağıtımın seyrek gerçekleştiği tespit edilmiştir. Kendileri ile görüşme yapılan yabancılar hijyen malzemelerinin daimi kullanımlarına verilmemesinden ve istedikleri kadar kullanamadıklarından yakınmışlardır. Yabancıların sosyal mesafe tedbirlerine riayet etmediği, maskesi olanların dahi maskelerini çoğunlukla takmadığı ya da doğru şekilde kullanmadığı gözlenmiştir. Merkez İdaresine bu husus sorulduğunda, sosyal mesafe tedbirlerine uyulmamasından dolayı herhangi bir ceza uygulanmadığı ifade edilmiştir.
- 73.** Merkezin günlük olarak temizliğinin temizlik personeline yapıldığı, verilen temizlik hizmetinin odalar, tuvalet ve banyolar, ortak alanlar ile koridorların temizliğinden oluştuğu ifade edilmiştir. Kendileri ile görüşme yapılan kişiler de odaları ve katlarının temizliğinin Merkez görevlilerince gerçekleştirildiğini doğrulamış kendilerinin de zaman zaman temizlik yaptıklarını belirtmişlerdir.

Yapılan incelemeler sonucu, Merkez genelinde herhangi bir temizlik sorunu olmadığı gözlemlenmiştir.

3.6. Beslenme

- 74.** Merkezin sabah, öğle ve akşam yemeği şeklinde olmak üzere 3 öğün ve 4 çeşit yemek ihtiyacı ile yemekhane temizliğinin özel sektörden hizmet alım yöntemi ile karşılandığı belirtilmiş olup Merkez bünyesindeki yemekhanenin 50 kişilik kadın yemekhanesi ve 150 kişilik erkek yemekhanesi olmak üzere toplamda 200 kişilik kapasitede iki ayrı kısma ayrıldığı, yemekhane girişlerinde lavabo ve sabunluk sisteminin bulunduğu gözlemlenmiştir.
- 75.** Merkez personeli ve yabancıların yediği öğle yemeği Heyet üyeleri tarafından da tadılmış, yemeklerin 4 çeşit olarak servis edildiği, lezzetli ve doyurucu olduğu, yemeklerin Merkeze tabldot olarak getirildiği ve 6 dağıtım personeli tarafından servisin tek kullanımlık köpük tabldotlar kullanılarak gerçekleştirildiği, personelin COVID-19 pandemi tedbirlerine riayet ettiği ve maskeli bir şekilde hizmet verdiği görülmüştür.
- 76.** Yabancıların yemeklerin lezzet ve çeşitliliği ile yeterli ve doyurucu miktarda servis edildiğinden genel olarak memnun olduğu gözlemlenmiş, bununla birlikte yemeğin nadiren de olsa tuzlu oluşundan şikâyet edilmiştir.
- 77.** COVID-19 tedbirleri kapsamında temizlik, maske ve mesafe kurallarına dikkat edildiği, yemek servisinde çalışan personelin kılık kıyafetinin idarenin belirlediği şekilde tam ve temiz (maske, eldiven, bone, önlük) olmasına, ayrıca personelin tırnakları kesilmiş, saç ve sakal tıraşı olunmuş bir biçimde yemekhanede çalışmaya uygun olmasına özen gösterildiği belirtilmiştir.
- 78.** Yemekhanede 1 gıda mühendisi çalışmaktadır. Diyetisyen bulunmamakla birlikte yemek şirketinin kendi kontrol süreçleri için çalıştırdığı 1 kimyager bulunmaktadır. Bu sayede, gıdaların kontrol ve yönetim sürecinde, tüm yiyeceklerin üretiminden tüketimine kadar geçirdikleri depolama, hazırlama, pişirme, muhafaza ve servis safhalarında hijyenik koşulları oluşturma, yiyeceklerin uygun sıcaklıklarda servis edilmesinin kontrolünü sağlama, her öğün pişirilen yemek çeşitlerinden hijyenik koşullara uygun olarak steril kaplara her birinden 300 gr olmak üzere etiketli bir şekilde numune alınarak yemekhanede +4°C de en az 72 saat muhafaza etme ve

yemek listesinin şartnameye uygun şekilde hazırlanarak servis edilmesi gibi aşamaların başarıyla yürütüldüğü ifade edilmiştir.

- 79.** Merkezde özel durumu olan yabancılar için diyet yemekleri hazırlandığı, çölyak hastaları için glütensiz ürünler sağlanabildiği, sabah kahvaltısında 0-6 yaş arası çocuklara, hamile ve emziren annelere süt verildiği belirtilmiştir.
- 80.** Merkez bünyesinde bulunan kantinin sebze-meyve ürünleri hariç ürün çeşitliliği açısından yeterli düzeyde olduğu ve kıyafet, çorap, temizlik malzemeleri gibi ürünlerinde satışta olduğu ve kantin fiyat listesinin bir sureti de alınarak incelenen fiyatların makul düzeyde olduğu görülmüştür. Merkez İdaresince, fiyatların piyasaya göre makul seviyede olduğu, üç ayda bir fiyat araştırması yapıldığı, bir ürüne ilişkin satış fiyatının yapılan araştırmadaki fiyat ortalaması alınarak hesaplanan ortalama fiyattan 50 kuruş fazla olacak şekilde belirlendiği belirtilmiştir. Ancak, yabancılar kantin fiyatlarının pahalı olmasından ve yeterli çeşitliliğin bulunmamasından yakınmıştır. Mevsim meyveleri, ekmeke, gibi ürünlerin satılmadığı, akşam 16.00’da yemek verildikten sonra sabaha kadar yemek yeme imkânlarının kalmadığı, tüm bunların sonucunda gece aç kalabildikleri ve bu konuda taleplerinin karşılanmadığı belirtilmiştir. Kantin işletmecisi ile konu hakkında yapılan görüşmede, Ağrı’nın sebze-meyve ulaşımı için çok uzak bir il olduğu, raf ömrü kısa olan meyvelerin satışının mümkün olmadığı, kış meyvelerinin satışının daha mümkün olduğu, kış döneminde meyve satışının başlayacağı hususları ifade edilmiştir.

3.7. Sosyal Faaliyetler, Günlük Yaşam ve Dış Dünya ile İletişim

- 81.** Merkez kütüphanesinde Arapça, İngilizce, Farsça ve Peştuca dillerinde yayınlar bulunduğu ancak kitapların sayıca yetersiz olduğu ve farklı yaşta tutulanlara hitap edecek yeterlilikte olmadığı görülmüştür. Merkezde çalışan sosyal çalışmacı ve psikolog aracılığıyla yabancılar kitap verilerek odalarında okuma imkânı sunulduğu, kişilerin yanında bir kitap bulundurabilme haklarının olduğu, farklı dillerde kitaplara erişimin olduğu ve en son Ağrı İl Müftülüğü tarafından kitap bağışında bulunduğu belirtilmiştir. Ancak kendileri ile görüşme yapılan kişiler Arapça kitaplara erişimlerinin olmadığını, kendilerine “kitap gelecek” denilerek geçirildiklerini belirtmişlerdir.

- 82.** Merkezde müzik, resim, kara kalem, iş atölyesi gibi aktivitelerin yapılamadığı görülmüştür. Merkez İdaresi de gerek COVID-19 pandemi tedbirleri gerekse de binanın fiziksel koşulları nedeniyle sportif, sosyal, kültürel, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin icra edilemediğini kabul etmiştir. Diğer taraftan, yabancılar için sosyal mesafe kurallarına uygun olarak sinema seyri için avluda açık hava sineması ortamı hazırlandığı ve uygun hava koşullarında gösterimlerin düzenlendiği, Merkez personeli ve yabancıların birlikte dâhil olduğu voleybol, basketbol ve futbol turnuvaları ile belirli aralıklarla satranç faaliyetlerinin yapılmaya çalışıldığı, akşam saatlerinde malzemelerin toplanması kaydıyla yabancıların odalarında ve uygun bulunan alanlarda puzzle yapmaları için imkân sağlandığı belirtmiştir.
- 83.** Dikkat ve zekâ geliştirici oyun materyalleri, boyama kitapları, satranç ve tavla takımları, futbol, basketbol ve voleybol topları, oyuncak bebekler vb. materyallerin Merkezde bulunduğu ve yabancıların bu ürünlerden istifade edebildikleri gözlemlenmiştir.
- 84.** Merkez İdaresiyle yapılan görüşmede, yabancıların kış aylarında dışarı çıkmak istememeleri durumu da göz önünde bulundurularak yabancıların kullanımı için kapalı bir etkinlik alanı/havalandırmanın yapılması, eğitim-öğretim ve kültürel faaliyetlere ağırlık verilerek plan ve program çerçevesinde Merkez içinde veya yerleşkesinde özel bölümler yapılması, pandeminin devam edebileceği ihtimali de göz önünde bulundurularak mesafe ve kişi sayısına uyularak müzik, resim, kara kalem, iş atölyesi gibi aktivitelerin hayata geçirilmesinin insan hakları ile uyumlu olacağı aktarılmıştır. Bu konuda Merkez İdaresi Merkezde etkinliklerin artırılmasına dair bir projenin olduğunu, ancak hem bina içinde yer bulma sorunu olduğunu hem de pandemi sürecinin etkinlik planının gecikmesine sebep olduğunu, uygun koşulların yaratılması halinde Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğünden görevlendirilecek öğretmenler ile etkinliklerin yapılmasının planlandığını tarafımıza bildirilmiştir.
- 85.** Yabancılar sabah ve akşam olmak üzere günde iki defa yarım saatlik havalandırma alanında bulunma imkânı sağlanmaktadır. Talep olması durumunda havalandırma süresinin artırılmaya çalışıldığı belirtilmiştir. Kendileri ile görüşme yapılan kişiler, gün içerisinde istedikleri zaman havalandırma alanları ve spor salonlarını kullanabildiklerini belirtmişlerdir.

- 86.** Merkezde anaokulu bulunmamaktadır. Aktif olarak kullanılmasa da, Göç İdaresi Başkanlığı ve Merkez bütçesinden finanse edilerek 0-6 yaş grubu için yapılan çocuk oyun odasında, dinlenme ve oyun minderleri, abaküsler, boyama kitapları, boya kalemleri gibi aktivite araçlarının olduğu görülmüş olup çocukların bu alana jandarma eşliğinde ve anne-baba refakatinde getirildiği ve çocuk olması durumunda sosyal çalışmacı eşliğinde aktivite yapıldığı ifade edilmiştir. Ancak etkinlik alanındaki prizlerin tadilat aşamasında olduğu, çocuklar için tehlikeli olabileceği değerlendirilmiştir.
- 87.** Merkezde ankesörlü telefon hizmetinin herkesin hizmet alabileceği şekilde her bloğun önünde bulunan ankesörlü telefonda sağlanabilecek şekilde dizayn edildiği görülmüştür. Merkezde toplam 12 adet ankesörlü telefon bulunmaktadır. Talebin yoğun olması durumunda süre kısıtlamasına gidilebildiği, Göç İdaresi Başkanlığı'na Merkeze gönderilen telefon kartların psikososyal destek hizmetleri bürosunda görevli personel marifetiyle ücretsiz dağıtıldığı ve ayrıca ücret karşılığında telefon kartı alınabileceği, ailelerine erişim imkânı olanların uygun koşulların merkez yetkililerince oluşturulması ile görüntülü olarak görüşme yapılabildiği, yurtdışında ikamet eden aileler ile görüşmelerin ise uygunluk düzeyine göre ilgili konsolosluk görevlilerince yerine getirildiği ifade edilmiştir. Kendileri ile görüşme yapılan yabancılar kendi imkânları ile telefon kartı alabildiklerini, maddi olanakları yeterli olmayan kişilerin ise Merkez tarafından verilen telefon kartlarını kullanabildikleri belirtilmiştir. Bazıları ise Merkez tarafından verilen kartların yeterli olmadığını ve kantinde satılanların fiyatının çok yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca, Afganistan'ın fiziki yapısı ve internet ağının zayıf olması nedenleriyle aileleri ile görüşmede bu imkândan faydalanamadıklarından yakınan kişiler de olmuştur.
- 88.** COVID-19 pandemi döneminde Merkeze ziyaretçi kabulüne ilişkin Hayat Eve Sığınar (HES) kodu, maske ve mesafe kurallarının uygulandığı, Merkeze gelen ziyaretçilerin yabancıların birinci derece akrabası veya vekili olması gerektiği belirtilmiştir.
- 89.** Merkezde, yabancıların ziyaretçileri ve avukatları ile görüşebilecekleri tadilat aşamasında 2 adet görüşme odası olduğu görülmüş bir hafta içinde biteceği

aktarılmıştır. Görüşme odalarında, paravan ve mikrofon olmadığı, ancak odaların ses kaydı olmaksızın kamera kaydı alınabilir şekilde dizayn edildiği görülmüştür.

- 90.** Merkezde yabancıların görüşmek isteyen avukatların görüşme talepleri ve dosya inceleme taleplerinin karşılanmaya çalışıldığı, dosya örneği almak isteyen avukatlardan noter onaylı vekâletname, görüşmek isteyen avukatlardan da COVID-19 tedbirlerinden kaynaklı HES kodu talep edildiği belirtilmiştir. Akabinde avukat görüşme odalarına getirilen yabancı, bir jandarma ve bir göç uzmanı gözetiminde vekili ile görüştürülmektedir.
- 91.** Ortalama altı ayda bir sivil toplum kuruluşları tarafından Merkeze ziyaret gerçekleştirildiği, Ağrı ilinde sivil toplum kuruluşlarının çok etkin olmamasından kaynaklı olarak genellikle Kızılay gibi kamu yararına çalışan kuruluşların Merkezi ziyaret ettiği, sivil toplum kuruluşları ile baroların ziyaretinin nadir olduğu bilgisi paylaşılmıştır. COVID-19 bağlamında ise Merkezin bir bilim kurulu üyesince ziyaret edildiği ve pandemi sürecinde yapılması gerekenler hususunda bilgilendirme yapıldığı aktarılmıştır.

3.8. Güvenlik

- 92.** Merkezin iç ve dış güvenliği, Ağrı Merkez İlçe Jandarma Komutanlığına bağlı Geri Gönderme Merkezi Jandarma Asayiş, Koruma ve Sevk Takım Komutanlığı tarafından sağlanmaktadır.
- 93.** Güvenliğin sağlanmasına ve firarın önlenmesine yönelik yemek faaliyetlerinde oda ve blokta bulunan yabancıların sayımı yapılmaktadır. Aylık aramalar ve ihtiyaca binaen yapılan aramalarda idari personel gözetiminde oda ve üst aramaları yapılmaktadır.
- 94.** Merkez etrafındaki kulelerde güvenliğin sağlanması ve firarın önlenmesi amacıyla nöbetçi jandarma personeli bulunmaktadır.
- 95.** Ortak alanlar, koridorlar, oda girişleri, depolar, çamaşırhane, karantina odaları ile bina etrafı kamera ile izlendiği ve kör nokta olmadığı görülmüş, güvenlik kamerası kayıtlarının 2 ay süreyle muhafaza altına alındığı belirtilmiştir.
- 96.** Görevli jandarma personeline vardiya esasına göre kamera odasında izleme yapılmaktadır. Ayrıca kamera kayıt cihazları, internet dağıtıcılar ve merkezi ses sisteminin olduğu oda kamera ile izlenmektedir.

- 97.** Hastaneye sevk ve sınır dışı işlemleri esnasında yabancılara güvenlik gerekçesiyle hem jandarma personeli hem de Merkez personeli refakat etmektedir.
- 98.** Herhangi bir elektrik kesintisine karşı kesintisiz güç kaynakları (UPS) ve jeneratör devreye girmektedir. Diğer olumsuz durumlara karşı kamera odasında görevli jandarma personeli anlık izleme sonucu çıkan olumsuz durumları teknik personele bildirdiği ifade edilmiştir.
- 99.** Doğal afet, yangın, isyan gibi çıkabilecek olaylara ilişkin Merkezin müdahale planı bulunduğu; Merkez bünyesinde çalışır durumda yangın alarm sistemi ve herhangi bir olumsuz duruma (doğal afet, yangın, isyan vb.) karşı kullanılacak acil çıkış kapıları olduğu görülmüştür.

4. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

4.1. Değerlendirmeler

- 100.** TIHEK'in Ulusal Önleme Mekanizması kapsamında yürüttüğü faaliyetlerinin temeli ziyaret edilen kurumlarla pozitif yönde geliştirilecek bir iletişim doğrultusunda işbirliği esasına dayanmaktadır. Merkez İdaresince ziyaret heyetinin bütün bölümlere bekletilmeksizin erişimi sağlanmış, yabancılarla izole görüşmeler yapabilmesi için gerekli önlemler alınmış ve talep edilen bilgi ve belgelere erişimi vakitlice sağlanmıştır. Bu çerçevede, Merkez İdaresi ve personelinin ziyaret esnasında gösterdiği işbirliği ve açık tutumları ziyaret heyetimiz tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.
- 101.** Yapılan görüşmelerden Merkezde genel olarak personelin tutum ve davranışlarından memnun oldukları gözlemlenen yabancılara neden kurumda kaldıklarına dair bilgilendirmelerin yeterli düzeyde yapılmadığı izlenimi edinilmiştir.
- 102.** Kış aylarında yabancılara kullanım için kapalı bir etkinlik alanının yapılması, eğitim-öğretim ve kültürel faaliyetlere ağırlık verilerek plan ve program çerçevesinde Merkez içinde veya yerleşkesinde özel bölümler yapılması, pandeminin devam edebileceği ihtimali de göz önünde bulundurularak mesafe ve kişi sayısına uyularak müzik, resim, kara kalem, iş atölyesi gibi kurs ve aktivitelerin hayata geçirilmesinin insan hakları ile uyumlu olacağı değerlendirilmektedir.

- 103.** Merkezde özel durumu olan yabancıların beslenmesi konusunda alınan ilave tedbirler ile Merkez personeli ve yabancıların birlikte dâhil olduğu voleybol, basketbol ve futbol turnuvalar düzenlenmeye çalışılması olumlu ve örnek bir uygulama olarak değerlendirilmiştir.
- 104.** Merkezde Türkçe, Arapça, Farsça ve Peştuca dillerinde yer alan broşür ve afişlerde sosyal mesafe, hijyen, temizlik ve maske kurallarına uyulmasını belirten içerikler yer alması Heyetimizce takdir edilmiştir.
- 105.** Çeşitli zorluklara bağlı olarak ülkelerinden ayrılan kişilerin ülkemizde adli temsilcileri olarak ücreti karşılığında belirledikleri avukatları ile iletişim kuramamaları, avukatların yabancılarla iletişim kuramamalarının düzensiz göçmenlerin belirsizlik hislerini tetiklediği düşünülmektedir. Bu bağlamda, alıkonuların avukata erişim hakları bağlamında barolarla doğrudan iletişime geçilmesi ve baro iletişim bilgilerinin görünür bir yere asılması, Merkezde yabancılarla ve Merkez personeline yönelik adli yardım kapsamında avukatlık hizmeti ve idari gözetim kararına itiraz süreci ile uluslararası koruma başvuru prosedürü hususlarında bilgilendirici seminerler verilmesi ile adli yardıma erişim süreçlerinin kolaylaştırılması bağlamında barolarla işbirliği içinde, adli yardıma başvuru prosedürüne ilişkin yabancıların anlayabileceği çeşitli dillerde kitapçıklar hazırlanması ve Merkez bünyelerinde dağıtımının sağlanmasının insan hakları ile uyumlu olacağı değerlendirilmektedir.
- 106.** Tespit edilen eksiklikler dışında Ağrı Geri Gönderme Merkezinin mevcut fiziki şartlar ve özgürlüğünden mahrum bırakılan-idare ilişkisi açısından genel olarak olumlu bir niteliğe sahip olduğu görülmüştür.

4.2. Tavsiyeler

4.2.1. Merkez İdaresine Yönelik Tavsiyeler

- 107.** Merkezin *tadilat ve dış peyzajına yönelik işlerin tamamlanması* ve yabancıların kaldıkları odaların asma tavanlarının iptal edilerek daha güvenli hale getirilmesi,
- 108.** Çocuk aktivite alanındaki prizlerin tamir edilerek *çocuklara zarar vermeyecek şekilde* dizaynını içerir tedbirlerin alınması,

- 109.** Kişilerin nedenini bilmedikleri bir durumdan dışarıya tamamen kapalı ve yakınlarına çok uzakta bir yerleşkede olmalarından dolayı ruhsal çöküntülerin yaşanabileceği göz önünde bulundurulursa; yabancıların Merkeze ilk gelişlerinden itibaren tutulma sebepleri, tahmini kalış süreleri, hakları ve yükümlülükleri konusunda **hem yazılı hem sözlü bir biçimde anlayabilecekleri bir dilde sistematik ve programa bağlı olarak bilgilendirme yapılması ve bu amaçla farklı dillerde yazılı ve görsel materyaller hazırlanması,**
- 110.** Kıyafet ihtiyacı olabilecek yabancıların tespitine yönelik işlemlerin devamlı surette yapılması,
- 111.** Yabancıların talepleri göz önünde bulundurularak kişisel hijyen malzemelerinin dağıtım sıklığının ve miktarının artırılması,
- 112.** Yemeklerde dağıtılan ve kantinde satılan sulara bir alternatif oluşturma bağlamında musluklara arıtma cihazı takılması, sebillerle ortak alanlara konulan su miktarının artırılması ve yabancıların içme suyu ihtiyaçlarının düzenli takip edilmesi,
- 113. Kantindeki sebze-meyve çeşitliliğinin artırılmasına yönelik girişimlerin hızlandırılması,**
- 114.** Merkez kütüphanesindeki kitapların çocuk ve yetişkinlere hitap edecek şekilde **farklı dil ve türlerde sayı ve çeşitliliğinin artırılması** ve yabancıların kullanımına açılması,
- 115.** Kış aylarında yabancıların kullanımı için **“kapalı bir etkinlik alanının yapılması”** konusundaki girişimlerin tamamlanması,
- 116.** Eğitim-öğretim ve kültürel faaliyetlere ağırlık verilerek plan ve program çerçevesinde **Merkez içinde veya yerleşkesinde belirtilen özellikleri taşıyan bölümler yapılması,**
- 117.** Pandeminin devam edebileceği ihtimali de göz önünde bulundurularak mesafe ve kişi sayısına uyularak **müzik, resim, kara kalem, iş atölyesi gibi kurs ve aktivitelerin hayata geçirilmesi,**
- 118.** Merkezde Halk Eğitim Müdürlüğünden talep edilen eğitmenlerin gelmesi ile birlikte faaliyet sayısının artacağı, bu sayede yaşadıkları belirsizlik hissi ve

ailelerinden uzakta kalmalarından dolayı yaşadıkları duygu durumlarının olumlu yönde etkileneceği değerlendirildiğinde; **Halk Eğitim Merkezinden yapılacak görevlendirmenin daha kısa sürede gerçekleştirilmesi,**

119. Hareketsizliğin önlenerek yabancıların enerjilerini atabilecekleri yönde **spor faaliyetlerinin belirli bir programa bağlanması,**

120. COVID-19 pandemi süreci bağlamında, Merkezde yabancılara yönelik küresel anlamda **salgının önemiyetinin kavranabilmesi açısından bilinçlendirici eğitimler verilmesi;** maske, dezenfektan dağıtımının düzenli bir rutine bağlanması, fiziksel mesafe tedbirlerinin yabancılar tarafından uygulanmasının özenle denetlenmesi hususunda hassasiyet gösterilmesi,

121. Alıkonuların avukata erişim hakları bağlamında barolarla doğrudan iletişime geçilmesi, güvenilir alternatif avukat önerileri de dâhil olmak üzere **baro iletişim bilgilerinin görünür bir yere asılması,**

122. Merkezde yabancılara ve Merkez personeline yönelik adli yardım kapsamında avukatlık hizmeti ve idari gözetim kararına itiraz süreci ile **uluslararası koruma başvuru prosedürü hususlarında bilgilendirici seminerler verilmesi,**

123. Adli yardıma erişim süreçlerinin kolaylaştırılması bağlamında barolarla işbirliği içinde, adli yardıma başvuru prosedürüne ilişkin yabancıların anlayabileceği **çeşitli dillerde kitapçıklar hazırlanması** ve Merkez bünyelerinde dağıtımının sağlanması,

124. COVID-19 pandemi süreci göz önünde bulundurulursa her ne kadar avukat dâhil gelen ziyaretçilerden HES kodu talep edilse de yabancıların ve ziyaretçilerin sağlığı açısından *pandemi süreci tamamlanana kadar* **görüşme odalarının ortadan cam bir paravan ile ayrılacak şekilde dizayn edilmesi** ve kamera kaydı almak yerine de **dışarıdan izlenebilir bir camekân tercih edilmesi,**

125. Barolar, sivil toplum kuruluşları ve diğer hak arama mekanizmalarının Merkez ziyaretinin nadir olduğu bilgisi uyarınca **Ağrı Barosu, sivil toplum kuruluşları ve il ve ilçe insan hakları kurulları dâhil diğer hak arama mekanizmaları ile işbirliği ve diyalogun geliştirilmesi** ve bu sayede dış paydaşlar tarafından ziyaret sıklığının artırılması,

4.2.2. Göç İdaresi Başkanlığına Yönelik Tavsiyeler

126. Merkez kapasitesinin ziyaret tarihinden kısa bir süre sonra iki katına çıkarıldığı ve iş yükünün daha da artacağı göz önünde bulundurulursa, Merkezde ihtiyaç duyulan **il göç uzmanı, şoför, büro personeli ve veri hazırlama ve kontrol işletmeninin “Merkezde çalışan kadın sayısında artışı” da içerecek şekilde karşılanması,**

127. Geri Gönderme Merkezlerinde görev yapmakta olan uzman ve uzman yardımcıları ile meslek elemanları başta olmak üzere bütün personele yönelik olarak hazırlanan eğitim müfredatına **BM İstanbul Protokolü’nü içerir şekilde işkence ve kötü muameleyi inceleme ve belgeleme eğitiminin dâhil edilmesi,**

4.2.3. Sağlık Bakanlığına Yönelik Tavsiyeler

128. Merkezde sağlık hizmeti hâlihazırda İl Sağlık Müdürlüğü tarafından geçici görevlendirme ile gelen personel tarafından yürütülmekte olup bunun yerine **uygun bir sağlık kuruluşuna bağlı olarak açılacak bir sağlık merkezinin Merkez bünyesinde işletilmesi** durumunda bürokratik süreçlerin gecikmesinden kaynaklanan sağlık personeli açığının azalacağı öngörülmektedir. Bu öngörü, hem Merkez İdaresi hem de TİHEK Heyetine eşlik eden doktor tarafından da dile getirilmiştir. Bu doğrultuda, TİHEK, Sağlık Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı yetkililerinin bir araya gelerek konuyu değerlendirmesi ve en uygun çözümün hayata geçirilmesi için gerekli girişimlerde bulunulması,

129. Söz konusu uygulama hayata geçene kadar uzun süreli tedavisi devam eden hastaların tedavilerinin aksamaması ve mağdur olmamaları amacıyla aylık olarak görevlendirilen ve bu nedenle değişen doktorların tedavisi devam eden hastalara ilişkin **hasta devir notu** yönünde detaylı bir belge hazırlayarak sonraki doktorlara bırakması,

4.2.4. Ağrı Barosuna Yönelik Tavsiyeler

130. Merkezde tutulan yabancıların eğitim ve ekonomik seviyelerinin düşük olduğu, avukatlara yüksek meblağlar ödemek durumunda kaldıkları, tutulanların kendileri ile iletişim kurmaya çalışmalarına rağmen avukatlara ulaşamamaları ve durumları hakkında bilgi edinememeleri, dolayısıyla tutulanların avukatlık hizmetinden

istenildiği ölçüde faydalanamadıkları bilgisi edinilmiştir. Söz konusu sorun alanlarının çözüme kavuşturulması noktasında **Ağrı Barosu'nun Türkiye Barolar Birliğiyle koordinasyon halinde kalıcı çözümler üzerinde çalışması,**

131. Ağrı Barosuna bağlı avukatların Merkezde kalan müvekkillerine ve Merkez İdaresine **yabancıların süreçleri hakkında bilgi vermeleri ve avukatlık hizmetlerine erişim noktasındaki sorunların giderilmesi,**

132. Adli yardım kapsamında avukatlık hizmeti ve idari gözetim kararına itiraz süreci ve uluslararası koruma başvuru prosedürü hususlarında **bilgilendirici seminerler verilmesi ile adli yardıma erişim süreçlerinin kolaylaştırılması,**

133. İşbirliği ve diyalogun artırılması amacıyla Ağrı Barosu'nun Ağrı Geri Gönderme Merkezine **ziyaretler düzenlemesi,**

hususları tavsiye edilmektedir.

KARŞI OY

1- Raporun 72. paragrafında “Merkezde görevli personele ve yabancılara düzenli olarak dezenfektan, maske, kolonya dağıtımı yapıldığı, ancak yabancılara yönelik dağıtımın seyrek gerçekleştiği tespit edilmiştir. Kendileri ile görüşme yapılan yabancılar hijyen malzemelerinin daimi kullanımlarına verilmemesinden ve istedikleri kadar kullanamadıklarından yakınmışlardır. Yabancıların sosyal mesafe tedbirlerine riayet etmediği, maskesi olanların dahi maskelerini çoğunlukla takmadığı ya da doğru şekilde kullanmadığı gözlenmiştir. Merkez İdaresine bu husus sorulduğunda, sosyal mesafe tedbirlerine uyulmamasından dolayı herhangi bir ceza uygulanmadığı ifade edilmiştir.” iddiası ile ilgili olarak;

Konuyla ilgili olarak, Geri Gönderme Merkezi yönetiminden görüş istenmeden tek taraflı bir bakış açısı sergilenmiştir. “Tespit” ifadesinde ne kast edildiği anlaşılamamıştır. Personele verilip de Merkezde kalanlara eksik verilen malzemelerin neler olduğu ifade edilmemiştir. Geri Gönderme Merkezinde idari personele kolonya dağıtılmadığı halde, dağıtıldığı ifade edilmektedir. Diğer taraftan personel ve geri gönderme merkezinde kalanlar için dezenfektan noktaları yapılmış,

ihtiyaç halinde kullanılmaktadır. Personele ve Merkezinde kalanlara günlük maske dağıtımı yapılmaktadır. Dolayısıyla yapılan tespitin doğru olmadığı anlaşılmaktadır. (Ek:1)

- 2- Raporun 76. paragrafında “Yabancıların yemeklerin lezzet ve çeşitliliği ile yeterli ve doyurucu miktarda servis edildiğinden genel olarak memnun olduğu gözlemlenmiş, bununla birlikte yemeğin nadiren de olsa tuzlu oluşundan şikâyet edilmiştir.” iddiası ile ilgili olarak;

Geri Gönderme Merkezinde kalanlara 3 öğün verilen yemeğin hizmet kalitesinin “nadiren de tuzlu oluşundan” ifadesi ile haksız bir şekilde eleştirildiği anlaşılmaktadır.

- 3- Raporun 80. paragrafında “Ancak, yabancılar kantin fiyatlarının pahalı olmasından ve yeterli çeşitliliğin bulunmamasından yakınmıştır. Mevsim meyveleri, ekmek, gibi ürünlerin satılmadığı, akşam 16.00’da yemek verildikten sonra sabaha kadar yemek yeme imkânlarının kalmadığı, tüm bunların sonucunda gece aç kalabildikleri ve bu konuda taleplerinin karşılanmadığı belirtilmiştir. Kantin işletmecisi ile konu hakkında yapılan görüşmede, Ağrı’nın sebze-meyve ulaşımı için çok uzak bir il olduğu, raf ömrü kısa olan meyvelerin satışının mümkün olmadığı, kış meyvelerinin satışının daha mümkün olduğu, kış döneminde meyve satışının başlayacağı hususları ifade edilmiştir. “ iddiası ile ilgili olarak;

Geri Gönderme Merkezinde günde üç öğün yemek verilmektedir. Akşam yemekleri 17.00-19.00 saatleri arasında verilmektedir. Ancak, ziyaret heyetinin akşam yemeğinin saat 16.00’da yenildiğini belirten ifadesinin doğru değildir. Her yemekte 75 gr ağırlığında 2 adet ekmek verilmektedir. Günlük kişi başı 450 gr ekmek verilen bir yerde ekmek satışının kantin işletmecisi açısından kazançlı olmayacağı değerlendirilmektedir. Geri Gönderme Merkezince ekmek konusunda kendilerine herhangi bir talepte bulunulmadığı ifade edilmiştir. “akşam 16.00’da yemek verildikten sonra sabaha kadar yemek yeme imkânlarının kalmadığı,” ifadesinin tamamen ajitasyon amaçlı yazıldığı düşünülmektedir.

Diğer tarafta kantinde meyve ve sebze satılmaması hususu ile ilgili olarak; ziyaret tarihi itibarıyla merkezde 200 kişinin kaldığı, kantin işletmecisi tarafından 200 kişi için kasa kasa meyve ve sebzenin katinde satılmasının mümkün olmadığı, bu nedenle katin işletmecisi tarafından sipariş usulüne göre kantine meyve ve sebze getirildiği, ancak ziyaret heyetinin konu ile ilgili olarak yönetimden bilgi almaksızın tespit ve tavsiyede bulunmasından dolayı yapılan tespit ve tavsiyenin yerinde olmadığı anlaşılmıştır. (Ek:1)

- 4- Raporun 85. paragrafında “Yabancılara sabah ve akşam olmak üzere günde iki defa yarım saatlik havalandırma alanında bulunma imkânı sağlanmaktadır. Talep olması durumunda havalandırma süresinin artırılmaya çalışıldığı belirtilmiştir.” iddiası ile ilgili olarak;

Merkez Yönetimince, Merkezde kalanların günde en az 4 sefer ve her seferinde 1 saatten az olmamak kaydıyla havalandırmaya çıkardıklarını ifade etmişlerdir. Ziyaret heyetinin konuyu yeterince araştırmadan rapora işlediği anlaşılmıştır. (Ek:1)

- 5- Raporun 128. paragrafında “Merkezde sağlık hizmeti hâlihazırda İl Sağlık Müdürlüğü tarafından geçici görevlendirme ile gelen personel tarafından yürütülmekte olup bunun yerine uygun bir sağlık kuruluşuna bağlı olarak açılacak bir sağlık merkezinin Merkez bünyesinde işletilmesi durumunda bürokratik süreçlerin gecikmesinden kaynaklanan sağlık personeli açığının azalacağı öngörülmektedir. Bu öngörü, hem Merkez İdaresi hem de TİHEK heyetine eşlik eden doktor tarafından da dile getirilmiştir. Bu doğrultuda, TİHEK, Sağlık Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı yetkililerinin bir araya gelerek konuyu değerlendirmesi ve en uygun çözümün hayata geçirilmesi için gerekli girişimlerde bulunulması,” tavsiyesi ile ilgili olarak;

Ziyaret tarihi itibarıyla merkezde 200 kişinin kaldığı, kalan göçmenlerin büyük çoğunluğunu Afganistan ve Pakistan üzerinden gelen düzensiz göçmenlerin oluşturmaktadır. Bu göçmenlerin çok nadir aileleriyle birlikte geldiği, bu nedenle Merkezde genellikle 18-25 yaş aralığındaki genç sağlıklı erkeklerin kaldığı anlaşılmaktadır.

Buna rağmen Geri Gönderme Merkezine Sağlık Bakanlığı tarafından bir doktorun görevlendirildiği ve Merkezde tutulanlara revirde gerekli tedavinin yapıldığı, Merkezde tedavisi yapılmayan hastaların ise devlet hastanesine sevk edilerek tedavisinin yapıldığı ifade edilmiştir. Ziyaret Heyeti tarafından geri gönderme merkezinde kalanların sağlık hakkına erişimi ile ilgili herhangi bir problem tespit edilmemiş olmasına rağmen, merkez bünyesinde sağlık merkezi açılmasına ilişkin tavsiyesi temelsiz kalmaktadır. Şöyle ki; Türkiye’de bir aile hekiminin 3000- 4000 arasında kişiye hizmet sunduğu bir sisteminde, 200 kişinin kaldığı bir Geri Gönderme Merkezi için Devletimiz tarafından en az 10 doktorun görev yapacağı bir sağlık merkezinin açılmasının teklif edilmesi Kurumumuzun ülke gerçeklerinden ne kadar uzak olduğunun göstergesidir. Bu tavsiyenin paydaş kurumlara iletilmesi ve yerine getirilmesinin talep edilmesi, Kurumuzu ve yapılan tespitleri tartışmalı bir hale getireceğinden bu madde kapsamındaki tavsiyelerin yersiz olduğunu düşünüyorum.

Saffet BALIN

Kurul Üyesi